

 “Amellerin en üstünü hangisidir?” diye sorulunca o
şöyle cevap vermişti:

الصَّلاَةُ
لِوَقْتِهَا
، وَبِرُّ
الْوَالِدَي
18;نِ ، ثُمَّ
الْجِهَادُ
فِى سَبِيلِ
اللَّهِ “Vaktinde kılınan namaz ve
anne babaya iyilik etmektir. Sonra da Allah yolunda cihad etmek gelir.” (Buhârî,
Tevhîd, 48) Hadis kitaplarının tamamı, kişinin anne ve babası ile olan ilişkilerini
düzenlemek için söylenemiş pek çok hadis ihtiva eder. Hadislerde iyilik
mânâsındaki "birr" kelimesi tercih edilmiştir. Yine pek çok yerde anne babaya
karşı gelmek ve onların haklarını korumamak da bu kelimenin zıddı olan "ukûk" kelimesiyle
ifade edilmiştir. Aslında hadiste geçen "birr", dünya ve âhiretteki tüm
iyiliklere ve güzelliklere işaret eder. Dünyada hidayete ermiş olmak, nimet içinde
olmak ve hayırlarla kuşatılmak iyiliğin değişik tezahürleridir. Âhiret günü
cennette ebedî mutluluğu elde etmek de bu kelimenin kapsamı içerisindedir. "Birr"
kelimesi anne ve babaya gönülden bağlılığı, onların kalplerini kırmamayı, onlara
yaşlılıklarında kol kanat germeyi ifade eder. Bu davranışlar aynı zamanda Allah’a itaatın de
bir ifadesidir. Denilebilir ki ana babaya iyilik etmek, insanı Allah’ın hoşnutluğunu
kazanmaya götürür. Bunun tersi olan isyan ise, anne babanın hakkını
çiğnemek ve bağları koparmaktır. Zaten "birr" kelimesinin zıddı olan "ukûk" kelimesi
aslında koparmak, parçalamak anlamına gelir. Anne babaya karşı çıkmak onlarla
olan bağı koparmak demektir. Allah Teâlâ, anne babaya "isyan"dan asla hoşlanmaz.
Muhterem Kardeşlerim Âlemlerin Rabbi, kıyamet gününde ebeveynine
baş kaldıranın yüzüne bakmayacak, onu cennetine almayacaktır. Peygamberimizin
ebeveyne karşı isyankâr olmamayı öğütleyen cümleleri de aynı kesin
üslûbu taşır. Onun, أَلاَ
أُنَبِّئُكُ
05;ْ بِأَكْبَرِ
الْكَبَائِر
16; » . قُلْنَا
بَلَى يَا
رَسُولَ
اللَّهِ .
قَالَ “Size büyük günahların en
büyüğünü söyleyeyim mi?” buyurduktan sonra,
الإِشْرَاكُ
بِاللَّهِ ،
وَعُقُوقُ
الْوَالِدَي
18;نِ . وَكَانَ
مُتَّكِئًا
فَجَلَسَ
فَقَالَ -
أَلاَ

وَقَوْلُ
الزُّورِ
وَشَهَادَةُ
الزُّورِ ،
أَلاَ
وَقَوْلُ
الزُّورِ
وَشَهَادَةُ
الزُّورِ “Allah’a ortak
koşma’nın hemen ardından “anne babaya isyan ve eziyet etme’yi sayması
gayet düşündürücüdür.(Buhârî, Edeb, 6)
 Bütün bu uyarılarda geçen
“ukûku’l-vâlideyn” tabiri, anne ve babaya kabalık ve
hürmetsizlik etmek, onların sözlerini hiçe saymak ve asi bir tavırla kalplerini
kırmak anlamlarına gelmektedir. Elbette ebeveynin bakımlarıyla ilgilenmemek, ihtiyaçlarına
sahip çıkmamak, onları yalnızlıklarına terk etmek ve arayıp sormamak da bu ifadenin
kapsamına dâhildir. Kur’ân-ı Kerîm’deki
وَقَضٰى
رَبُّكَ
اَلَّا
تَعْبُدُٓوا
اِلَّٓا
اِيَّاهُ
وَبِالْوَال
دَيْنِ
اِحْسَانًاۜ
اِمَّا
يَبْلُغَنَّ
عِنْدَكَ
الْكِبَرَ
اَحَدُهُمَٓ
اَوْ
كِلَاهُمَا
فَلَا تَقُلْ
لَهُمَٓا
اُفٍّ وَلَا
تَنْهَرْهُم
ا وَقُلْ
لَهُمَا
قَوْلًا
كَر۪يمًا “Rabbin, sadece
kendisine kulluk etmenizi ve anne babanıza iyi davranmanızı emretti. Onlardan biri veya ikisi senin
yanında yaşlanırsa onlara öf bile deme! Onları azarlama! İkisine de gönül alıcı
güzel sözler söyle.” (İsrâ, 17/23.) ihtiyarladıklarında anne
babaya “Ö!” bile denilmemesini isteyen âyetin, her yaşta, onların
fikirlere ve emirlerine karşı gelinmemesi şeklinde yorumlandığına çoğu kez
rastlanmaktadır. Hâlbu ki ona, ebeveyninin kimi yanlış istek ve yönlendirmelerine itaat
etmemesini söyleyen de bizzat Allah Teâlâ’dır:

وَوَصَّيْنَا
الْاِنْسَانَ
بِوَالِدَيْهِ حُسْنًاۜ
وَاِنْ
جَاهَدَاكَ
لِتُشْرِكَ
ب۪ي مَا
لَيْسَ لَكَ
بِه۪ عِلْمٌ
فَلَا
تُطِعْهُمَاۜ اِلَيَّ
مَرْجِعُكُمْ
فَاُنَبِّئُكُمْ بِمَا
كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ
 “Eğer onlar, hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için seni zorlarsa, onlara itaat etme!” (Ankebût, 29/8) O hâide kendisinin küs olduğu bir akrabayla iletişimini kesmesi için evlâdına baskı yapan ve “sütünü helâl etmeyen” bir annenin ya da ticaretinde onun öngördüğü şekilde hileli işlere karışmadığı ve sözünden çiktiği için evlâdına “hakkını haram eden” bir babanın bu isteklerini yerine getirmek söz konusu olamaz. Her iki taraf için de Allah’a itaat asıldır ve ilişki Allah’ı hoşnut etmekte düğümlenmektedir. Elbette evlât, ebeveynin helâl ve haram konusundaki ikazlarına uymakla mükelleftir. Zira bu, aynı zamanda Allah’ın koyduğu sınırlara boyun eğme anlamı da taşımaktadır. Kardeşlerim Allah’ın rızasını gözeten evlât, gerektiğinde anne babasının aleyhinde bile olsa Allah için şahitlik edecek kadar dürüst olmak zorundadır. Ancak anne babaya lânet etmenin ve hakaret etmenin Allah’ın lânetini çektiği unutulmamalıdır . Hatta bir başkasının anne babasına lânet okuyarak kendi ebeveynine dil uzatılmasına sebep olmamalıdır. İyi ilişkilerin sürdülmesi, bazen imkânsiz hâle gelebilir. Kimi zaman evlâdın şirk ve bâtıl inancından kaynaklanan husumeti, kimi zaman da anne babanın kini iyi ilişkilerin zeminini yok eder. Bu durumda insanın,

يَٓا
اَيُّهَا
الَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا لَا
تَتَّخِذُٓوا
اٰبَٓاءَكُمْ
وَاِخْوَانَكُمْ

جَزَٓاءُ
الْاِحْسَانِ اِلَّا
الْاِحْسَانُۚ “İyiliğın karşılığın olsa olsa iyiliktir.” (Rahmân, 55/60.) Enes b. Mâlik (ra) tarafından rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: مَا
أَكْرَمَ
شَابٌّ
شَيْخًا
لِسِنِّهِ
إِلاَّ
قَيَّضَ
اللَّهُ لَهُ
مَنْ
يُكْرِمُهُ
عِنْدَ
سِنِّهِ “Bir genç bir ihtiyara yaşlı olmasından dolayı ikramda bulunursa, Allah, yaşlandığı zaman kendisine ikramda bulunacak bir kimseyi kendisine hazırlar.” (Tirmizî, Birr, 75.) Evlât, vaktiyle kendisine kötü davrandıkları için anne babasına bu hatayı ödetme ve ihsan görevini yok sayma hakkına sahip değildir. Bu noktada, لاَ
تَكُونُوا
إِمَّعَةً
تَقُولُونَ
إِنْ
أَحْسَنَ
النَّاسُ
أَحْسَنَّا
وَإِنْ
ظَلَمُوا
ظَلَمْنَا
وَلَكِنْ
وَطِّنُوا
أَنْفُسَكُمْ إِنْ
أَحْسَنَ
النَّاسُ
أَنْ
تُحْسِنُوا
وَإِنْ
أَسَاءُوا
فَلاَ
تَظْلِمُوا “
Tavrımızı diğer insanlara göre ayarlarız: Herkes iyilik ettiği sürece, biz de iyilik yaparız. Ama başkaları eziyet edince, biz de buna eziyetle karşılık veririz." diyen sıradan insanlar olmayın!” (Tirmizî, Birr, 63.) tavsiyesi son derece dikkat çekicidir. Aksine bencillik bir tarafa bırakılarak, Rabbimizin tavsiyesine kulak verilmelidir:

وَلَا
تَسْتَوِي
الْحَسَنَةُ
وَلَا
السَّيِّئَةُۜ اِدْفَعْ
بِالَّت۪ي
هِيَ
اَحْسَنُ
فَاِذَا
الَّذ۪ي
بَيْنَكَ
وَبَيْنَهُ
عَدَاوَةٌ
كَاَنَّهُ
وَلِيٌّ
حَم۪يمٌ “İyilikle kötülük bir olmaz. Sen (kötülüğü) en güzel yolla sav! İşte o zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost hâline gelir.” (Fussilet, 41/34) O hâde evlât iken bir gün anne baba olacağını unutmamalıdır insan. Tıpkı anne baba iken bir zamanlar genç olduğunu unutmaması gerektiği gibi! Rabbimiz, insanoğlunu sınamak için bir süreligine dünya hayatını var etmiş ve anne babayı bu hayata gelişimize vesile olarak seçmiştir. Bir canın bedene bürünmesi için Âdem babamız ve Havva annemizden beri nice anne babanın yollarını kesiştirmiş, hayatlarını birleştirmiştir. Kardeşlerim Hiç kimseye anne babasından vazgeçme veya evlâdını başkasıyla değiştirme gibi bir imkân verilmemiştir. Dahası bu bağı inkâr edene, مَنِ
ادَّعَى
إِلَى غَيْرِ
أَبِيهِ ،
وَهْوَ
يَعْلَمُ
أَنَّهُ
غَيْرُ
أَبِيهِ ،
فَالْجَنَّةُ عَلَيْهِ
حَرَامٌ “Her kim babasından başkasına —onun kendi babası olmadığını bile bile— nesep iddia ederse, bu kişiye cennet haramdır.” (Buhârî, Ferâiz, 29) hadisinde belirtildiği gibi cennet haram kılınmıştır. Anne karnında iken bir bağ ile başlayan bu birliktelik, kordon kesildiği hâde ömür boyu devam ettiği gibi, ölümden sonraya, hatta âhiret yurduna dek uzar. Soluk alıp verdiği sürece ebeveyni ile acısıyla tatlısıyla bir hayatı paylaşan insan, ölümlerinin ardından onları hatıralarda yaşatmaya çalışır. Anne baba ve çocuk arasındaki bağın bu daimî niteliği, hayatı derinden etkiler. Kimi insan kendini evlâtları ile anlamlandırır. Her şeyini çocuklarına adarken neredeyse kendi varlığını unuttur. Maliyla birlikte oğullarını anlatırken göğü gururla kabarr. Gücünün bir parçası, heybetinin göstergesi sayar onları. Öte

yandan kimi insan da anne babası ile kendi varlığına değer biçer. Kararlarını, hayallerini, planlarını hep anne babasıyla şekillendirir. Kendini tanıtırken onların adını anmadan edemez. Onların yoluna sıkı sıkıya bağlanmanın ve sırtını sağlama dayamanın rahatlığıyla hayata meydan okur. Soyu ile gururlanmayı öylesine ileri götürür ki,

1575;1614;1604;1618;1607;1648;1610;1603;1615;1605;1615;
1575;1604;1578;1617;1614;1603;1614;1575;1579;1615;1585;1615;
1753; mezarlardaki atalarının sayısını hesaplamaya başlar. (Tekin, 102/1-2.)

Peygamberimizin, 1608;1614;1605;1614;1606;1618;
1576;1614;1591;1617;1614;1571;1614; 1576;1616;1607;1616;
1593;1614;1605;1614;1604;1615;1607;1615;
1604;1614;1605;1618;
1610;1615;1587;1618;1585;1616;1593;1618;
1576;1616;1607;1616;
1606;1614;1587;1614;1576;1615;1607;1615; "Ameli kendisini geri bırakan kimseyi, nesebi (soyu sopu) ileriye götürmez." (Müslim, Zikir, 38)

cümlesindeki gerçeğe ile yaklaşmak istemez. Oysa insanoglu, evladına bel bağlarken de ebeveynine yaslanırken de 1610;1614;1619;1575;
1575;1614;1610;1617;1615;1607;1614;1575;
1575;1604;1606;1617;1614;1575;1587;1615;
1575;1578;1617;1614;1602;1615;1608;1575;
1585;1614;1576;1617;1614;1603;1615;1605;1618;
1608;1614;1575;1582;1618;1588;1614;1608;1618;1575;
1610;1614;1608;1618;1605;1611;1575; 1604;1614;1575;
1610;1614;1580;1618;1586;1770;1610;
1608;1614;1575;1604;1616;1583;1612; 1593;1614;1606;1618;
1608;1614;1604;1614;1583;1616;1607;1770;1752;
1608;1614;1604;1614;1575;
1605;1614;1608;1618;1604;1615;1608;1583;1612;
1607;1615;1608;1614; 1580;1614;1575;1586;1613;
1593;1614;1606;1618;
1608;1614;1575;1604;1616;1583;1616;1607;1770;
1588;1614;1610;1618;1600;1620;1611;1575;1756;
1575;1616;1606;1617;1614; 1608;1614;1593;1618;1583;1614;
1575;1604;1604;1617;1648;1607;1616;
1581;1614;1602;1617;1612; 1601;1614;1604;1614;1575;
1578;1614;1594;1615;1585;1617;1614;1606;1617;1614;1603;1615;
1605;1615;
1575;1604;1618;1581;1614;1610;1648;1608;1577;1615;
1575;1604;1583;1617;1615;1606;1618;1610;1614;1575;1760;
1608;1614;1604;1614;1575;
1610;1614;1594;1615;1585;1617;1614;1606;1617;1614;1603;1615;
1605;1618; 1576;1616;1575;1604;1604;1617;1648;1607;1616;
1575;1604;1618;1594;1614;1585;1615;1608;1585;1615;
"hiçbir babanın hiçocuğuna, hiçbir çocuğun da babasına fayda sağlayamayacağı bir günün;(Lokman, 31/33) geleceğini unutmuş gibidir. Bu gerçeğe;eve, 1585;1616;1590;1614;1575;
1575;1604;1585;1617;1614;1576;1617;1616; 1601;1616;1609;
1585;1616;1590;1614;1575;

الْوَالِدِ
وَسَخَطُ
الرَّبِّ فِى
سَخَطِ
الْوَالِدِ
“Rabbin hoşnutluğu anne babanın hoşnutluğuna bağlıdır. Rabbin öfkesi ise, anne babanın öfkesine bağlıdır.” (Tirmizî, Birr, 3) hadisi, üzerinde iyice düşünülmesi gereken bir hadistir. Çocuklar ve anne babaları arasındaki ilişki Allah’ın hoşnutluğunu kazanmak için bir vesile kabul edilirken, insanın dünyevî arzuları çerçevesinde bunu bir maddî ilişkiler ağına dönüştürmesi şaşırtıcıdır. İnsan, sevdikleriyle kurduğu ilişkinin Rabbine olan ilgisini köreltmemesi yolunda, يَٓا
اَيُّهَا
الَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا لَا
تُلْهِكُمْ
اَمْوَالُكُمْ وَلَٓا
اَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ
اللّٰهِۚ
وَمَنْ
يَفْعَلْ
ذٰلِكَ
فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ
الْخَاسِرُونَ “Ey iman edenler! Mallarınız ve evlîtlarınız sizi, Allah’ı zikretmekten alıkoymasın. Her kim bunu yaparsa, işte onlar ziyana uğrayanların ta kendileridir.” (Münâfikûn, 63/9.) şeklinde ilîhî bir ikaz alır. Aslında
وَاعْلَمُٓوا اَنَّمَٓا
اَمْوَالُكُمْ
وَاَوْلَادُكُمْ
فِتْنَةٌۙ
وَاَنَّ
اللّٰهَ
عِنْدَهُٓ
اَجْرٌ
عَظ۪يمٌ۟ “Mal ve çocuklarınızın sizin için birer imtihan olduğunu ve büyük mükîfatın Allah katında bulunduğunu bilin.” anne baba ile çocuğun birlikteliği değerli olduğu kadar zorlu bir sınavdır.3(Enfâl, 8/28) Çocuğun aileye katılmasını takip eden ilk yıllarda kuşkusuz ilişkinin rengini belirleyen ve yükünü omuzlayan, anne babadır. Yavrularının hayatla yeni tanıştığı ve yardımsız yaşayamadığı bebeklik,

çocukluk hatta ergenlik dönemlerinde ihtiyaçlerini karşılama görevini onlar üstlenir. Aile içi dengeleri korumada çocuğa düşen pay her geçen gün artsa da, uzunca bir süre hakları sorumluluklarından fazla olacaktır. Bir gün aile olma bilincine erişmiş olgun bir birey olarak ebeveyninin karşısına çiktiğında, artık ilişkinin gidişatında o da söz sahibidir. Böylelikle iki taraflı emeğe ve sağduyuya ihtiyaç duyan yeni bir dönem başlar. Çocuğun da yetişkin olduğu hatta belki de anne ya da baba olup bir taraftan da kendi çocuklarıyla ilgilendiği bu dönemde bağlılık daha çok anlam kazanır. Ve hayatın son deminde ebeveynin yetkili ve dirayetli günleri sona ermiş, çocuk için ilişkinin ağırlığını yüklenme zamanı gelmiştir. Bir bakıma ektiklerini biçmeye başlayan anne baba her zamankinden çok Őekfat ve anlayış beklerken, evlâda düşen, günbe gün hassaslaşan bu iki kalbe en nazik Şekilde davranmak ve böylece Peygamber bedduası almamaktır: رَغِمَأَنْفُ ثُمَّرَغِمَأَنْفُ ثُمَّرَغِمَأَنْفُ . قِيلَ مَنْيَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ : مَنْأَدْرَكَ أَبَوَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا فَلَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ “Anne babasından birisinin ya da her ikisinin ihtiyaşlığında yanlarında bulunup da, cennete girmeyi başaramayanın burnu yere sürtülsün!” (Müslim, Birr, 9) Ebeveynin evlâdin yaşına ve durumuna göre değişen sorumlulukları hayat boyu devam eder, ancak yaşlandıklarında anne babaya bakım ve ilgi gösterme rolü evlâda intikal etmiştir. Bu sebeptendir ki, Allah Teâlâ,, وَقَضٰى رَبُّكَ اَلَّا تَعْبُدُٓوا اِلَّٓا اِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًاۜ اِمَّا يَبْلُغَنَّ

عِنْدَكَ
الْكِبَرَ
اَحَدُهُمَٓ
75; اَوْ
كِلَاهُمَا
فَلَا تَقُلْ
لَهُمَٓا
اُفٍّ وَلَا
تَنْهَرْهُم
14;ا وَقُلْ
لَهُمَا
قَوْلًا
كَر۪يمًا .
وَاخْفِضْ
لَهُمَا
جَنَاحَ
الذُّلِّ
مِنَ
الرَّحْمَةِ
وَقُلْ رَبِّ
ارْحَمْهُمَ
75; كَمَا
رَبَّيَان۪ي
صَغ۪يرًاۜ . “Rabbin,
sadece kendisine kulluk etmenizi ve anne babaya iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Eğer
onlardan biri ya da her ikisi senin yanında yaşlanırsa, sakın onlara "Ö!f!" bile deme, onları
azarlama, onlara saygılı, güzel söz söyle. Onları esirgeyerek
alçakgönüllülükle üzerlerine kol kanat ger ve "Rabbin! Onların
beni küccedil;ükken sevgi ve şefkatle büyüttükleri gibi, sen de
onlara merhamet eyle." diyerek dua et.” (İsrâ, 17/23-24.) buyurmaktadır. O
hâide, kendi hayat telaşından anne babasını ihmal etme ya da onlara karşı yeterince
hoşgörülü olamama ihtimali bulunan evlâtan asıl beklenen, iyilik
yapmasıdır. Allah Resûlü mağaradaki üccedil; gencin hikâyesini
ashâbina anlatmış, anne babaya yapılan iyiliğin, mağaranın ağzını tıkayan kayayı bile nasıl
parçalamaya muktedir olduğunu öğretmiştir ashâbina: Üç kişi
yürürlerken, yolda yağmura tutuldular. Dağda bir mağaraya sığındılar. Fakat dağdan
kopan bir kaya, mağaranın ağzına yuvarlanıp onları içeride sıkıştırdı. Bunun üzerine
onlardan biri diğerlerine, “Bakın bakalım sırf Allah’ın rızasını kazanmak için
yaptığınız amelleriniz var mı? Onları anmak suretiyle Allah’a dua edelim. Belki bu sayede
Allah mağaranın kapısını açar.” dedi. Bu teklif üzerine onlardan biri anlatmaya
başladı: “Allah’ım! Benim ihtiyar ana babam vardı ve çocuklarım
küccedil;üktü. Ben sürü otlatarak onları geçindirirdim.
Akşamleyin otlaktan dönüp eve geldiğim zaman süt sağar, çocuklarımdan
önce ana babama süt içirirdim. Bir gün uzakta bir otlığa gitmiştim. Akşam
oluncaya kadar sürüyü getirememiştim. Geç vakit geldiğimde onları
uyumuş hâide bulmuştum. Her zamanki gibi sütleri sağdım ve kabıyla getirip
başuçlarında dikildim. Onları uykularından uyandırmaya kıyamıyordum. Onlardan
önce çocuklarıma süt içirmeyi de uygun görmedim. Çocuklar

ise ayaklarımın dibinde açlıktan sızlanıyorlardı. Onlar uyurken, gün açarana kadar bütün geceyi böyle dikilmekle geçirdim. Şüphesiz Allah’ım! Sen bilmektesin ki, ben bunu sırf senin rızanı kazanmak için yapmıştım. Bundan ötürü bizim için mağaranın açında bir gedik aç da, oradan gün ışığını görelim!” Allah onlara gün ışığını göreceklere kadar bir gedik açtı. İkinci kişi samimi şekilde yaptığı iyiliği anlatır anlatmaz gedik büyüdü, mağaranın içi ışıkla doldu. Sonuncu kişi yaptığı iyiliği anlatmayı bitirir bitirmez mağaranın açı tamamen açılmış oldu. (Buhârî, Büyû’, 98) Rabbimiz önçeki ümmetlerden olduğu gibi

 ¡اِذْ
اَخَذْنَا
م۪يثَاقَ
بَن۪ٓي
اِسْرَٓاء۪يلَلَا
تَعْبُدُونَاِلَّا
اللّٰهَ
وَبِالْوَالِدَيْنِ
اِحْسَانًا
وَذِي
الْقُرْبٰى
وَالْيَتَامٰى
وَالْمَسَاك۪ينِ
وَقُولُوا
لِلنَّاسِ
حُسْنًا
وَاَق۪يمُوا
الصَّلٰوةَ
وَاٰتُوا
الزَّكٰوةَۜ
ثُمَّ
تَوَلَّيْتُمْاِلَّا
قَل۪يلًا
مِنْكُمْ
وَاَنْتُمْ
مُعْرِضُونَ
“Bir zamanlar biz İsrâiloğulları’ndan, “Yalnız Allah’a kulluk edeceksiniz; ana babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara iyilik edeceksiniz. İnsanlara güzel söz söyleyin, namazı kılın, zekâtı verin” diyerek söz almıştık. Sonra, içinizden küccedil; ük bir kesim dışında, sözünüzden döndünüz; hâlâ da sırt çevirmektesiniz.” (Bakara, 2/83.) bizden de anne babaya iyilik ve ihsanda bulunmayı ısrarla ister. Bunu,

وَاعْبُدُوا
اللّٰهَ
وَلَا
تُشْرِكُوا
بِه۪
شَيْـًٔا
وَبِالْوَال
16;دَيْنِ
اِحْسَانًا…..
“sadece kendisine kulluk etme” (Nisâ, 4/36) buyruğu ile birlikte zikretmesi ise
 etkileyicidir. Çünkül; Yül;ce Yaraticı’nın yoktan var etme, nimet
verme, esirgeyip koruma ve merhamet gösterme gibi vasıflarının ilk günden itibaren
insan üzerinde tecellisi anne baba eliyle gerçekleşir. Ve böyle bir aracılığı
üstlenmiş olmaları bile, tevhide inanmış gönüllerin, velinimetleri olan
ebeveynlerine güzel davranmaları için yeterlidir. Muhtem müminler
Peygamberimiz, evlât uğruna harcanan emeği anlatırken, لاَ
يَجْزِى
وَلَدٌ
وَالِدًا
إِلاَّ أَنْ
يَجِدَهُ
مَمْلُوكًا
فَيَشْتَرِي
14;هُ
فَيُعْتِقَه
15; “Hiçbir evlât ana babasının hakkını ödeyemez. Ancak onu köle
olarak bulup satın alır ve azat ederse belki!” (Müslim, İtk, 25) buyurmaktadır.
Bu noktada ebeveynine karşı iyi davranması emredilen insana, aklının ermediği zamanların
hatırlatılması gayet dikkat çekicidir. Annesi onu ne zahmetle taşımış, dünyaya
getirmiş ve beslemiştir! Bir yaşlının da çocuk gibi bakıma ve şefkate muhtaç
olduğu göz önüne alınırsa, şimdi,
وَوَصَّيْنَ
75;
الْاِنْسَان
14;
بِوَالِدَيْ
07;ِۚ
حَمَلَتْهُ
اُمُّهُ
وَهْناً
عَلٰى وَهْنٍ
وَفِصَالُهُ
فٖي
عَامَيْنِ
اَنِ اشْكُرْ
لٖي
وَلِوَالِدَ
10;ْكَ ؕ اِلَيَّ

الْمَصٖيرُ
 “Bana ve anne babana şükür/teşekkür et!” (Lokman, 31/14.)
 &buyruğunun muhatabı olarak vefa borcunu ödemenin tam zamanıdır. Evet, insanı ilk sarmalayan kucak, anne kucağı âdetâ cennet bucağıdır. Annesinin onu dünya hayatına taşıırken ne kadar yorulduğundan habersiz, bu kucakta huzuru ve güveni öğrenir bebek. Allah, Firavun’un sarayı gibi lüks içinde büyüyebileceği bir ortamda bile, sırf bu nimetten mahrum kalmaması için Hz. Musa’yı annesine kavuşturmuştur. Annenin sütüyle beslenip terbiyesiyle büyüyen insan, ömrü boyunca onun desteğini yanı başında hissetmek ister. Adı fedakârılık ve sevgi ile özdeşleşen bir anne ise, Sevgili Peygamberimizin ifadesiyle يَا رَسُولَاللَّهِ مَنْأَحَقُّبِحُسْنِصَحَابَتِىقَالَ «أُمُّكَ » . قَالَ ثُمَّمَنْ قَالَ «أُمُّكَ » . قَالَ ثُمَّمَنْ قَالَ «أُمُّكَ » . قَالَ ثُمَّمَنْ قَالَ «أُمُّكَ » . قَالَ ثُمَّمَنْ قَالَ «ثُمَّأَبُوكَ » Yâ Rasûlallah! Benim güzel hizmet ve ülfet etmeme insanlar içinde en lâyık ve en haklı olan kimdir? diye sordu.Rasûlüllah: "Anandır!" diye cevâb verdi, O zât — Sonra kimdir? dedi.Rasûlüllah:"Sonra anandır!" buyurdu.O zât:Sonra kimdir? dedi. Rasûlüllah:"Sonra anandır!" buyurdu. ;Sonra kimdir? deyince (dördüncüde) Rasûlüllah: "Sonra babandır!" diye cevâb verdi.” . (Buhârî, Edeb, 2) Görüldüğü gibi Anne kendisine iyilik yapılmasını en çok hak eden kişi’dir. Allah Resûlü, farklı bir dine mensup olsa bile çocuğu ile güzel bir ilişki sürdürme isteyen anneye engel olunmaması, hatta evlâdın ona izzet ve ikramda kusur etmemesi gerektiğini belirtir. İyiyi ve doğruyu öğütleyen bir annenin karşısına dikilip isyankâr bir tavır ile saygısızlık etmeyi kesinlikle yasaklarken, cennetin anneye bir adımlık mesafede olduğunu hatırlatır. يَارَسُولَاللَّهِأَرَدْتُأَنْأَغْزُوَوَقَدْجِئْتُأَسْتَشِيرُكَ . فَقَالَ .

هَلْ لَكَ
مِنْ أُمٍّقَالَ نَعَمْ .
قَالَ :
فَالْزَمْهَا فَإِنَّ
الْجَنَّةَ
تَحْتَ
رِجْلَيْهَا
Muaviye b. Cahime es Selemî (radiyallahü anh), Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem)’e gelerek: “(Ey Allah’ın RasûIü! Savaşa katılmak istiyorum, bu işi sizinle istişare etmeye geldim) dedi. Bunun üzerine RasûIüllah (sallallahü aleyhi ve sellem): (Annen sağ mıdır?) Diye sordu. O da: (Evet) deyince: (Öyeyse annene hizmet et çünkü Cennet onların ayakları altındadır.)” (Nesâî, Cihâd, 6.) Diğer taraftan bir çocuk için baba, hayatın sıkıntılarıyla baş edebilme yolunda en yakın ömek ve dayanaktır. O, sadaka ecriyle evine rızık taşımasıyla da, her türlü olumsuz etkiye karşı ailesine siper olmasıyla da Peygamberimizin övgüsüne mazhar olmuştur. Babalık, sadece evlâdının sırtını giydirip karnını doyurmak değildir elbet. Aynı zamanda ömür boyu kendisine nispet edilerek çağrılacak olan bu emanet için titreyen hassas bir yürektir. Zaman zaman müsamaha, güler yüz ve şefkat anneye atfedilirken; baba, disiplin ve ciddiyet ile tarif edilir. Hâlbuki Kur’an’da engin bir sevgi ve özlem beslediği yavrusuna kıyamayan Hz. İbrâhim ve Hz. Yakub gibi içli babaların anlatılması gayet manidardır. Evlât ise, Allah yanında duası reddedilmeyen böyle bir babaya sırtını dönüp terk etme hakkına asla sahip değildir. Çünkü o, en kısa tanımlamayla, babasına aittir. Allah, bir peygamberini överken bile ebeveyni ile güzel geçinmesine dikkat çekerek,
وَبَرًّا
بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ
يَكُنْ
جَبَّارًا
عَصِيًّا ﴿14﴾
وَبَرًّا
بِوَالِدَت۪يۘ وَلَمْ
يَجْعَلْن۪ي
جَبَّارًا
شَقِيًّا “O (Yahyâ), Allah’tan sakınan, anne babasına iyi davranan bir kimse idi. İsyancı bir zorba değildi.” (Meryem, 19/14, 32) buyurur. Evlâtan iyilik beklerken de çeşit sınırlaması getirmez. Her türlü iyiliğin kendisi yanında makbul olduğunu belirtircesine, hem “Öfl” dememe ve azarlamadan güzel konuşma gibi sözlü iyilikleri, hem de kollayıp güzetme ve maddî destekte bulunma gibi fiilî iyilikleri zikreder. Dolayısıyla Rabbimizin bu konudaki emrini yerine getirmek için ihtiyaçlara ve içinde bulunan şartlara göre değişebilecek sayısız seçenek vardır; yeter ki evlât istesin! Dahası, anne baba için yapılabilecekler hayatta oldukları süreyle sınırlı değildir. Ebeveynine ihsanda bulunmaya azmetmiş bir

evlât, onların ardından adlarına sadaka verebilir, adaklarını yerine getirebilir, dua edip bağışlanmalarını dileyebilir,66 hatta hac veya umre yapabilir. Böylelikle anne babası, hayırlı bir evlâda sahip olmaları sayesinde öldükten sonra da amel defterleri kapanmayan kimselerin arasına girebilecektir. Allah Resûlü, إِذَا مَاتَالإِنْسَانُانْقَطَعَعَنْهُعَمَلُهُإِلاَّ مِنْثَلاَثَةٍإِلاَّ مِنْصَدَقَةٍجَارِيَةٍأَوْ عِلْمٍيُنْتَفَعُبِهِ أَوْوَلَدٍصَالِحٍيَدْعُو لَهُ “İnsan öldüğü zaman ameli sona erer. Üç şey (bundan) müstesnadır: Sadaka-i cariye (faydası kesintisiz devam eden sadaka), kendisinden faydalanılan bilgi, ona dua eden salih evlât.” (Müslim, Vasiyyet, 14) &diye müjde vermektedir. Babasının hatırasını yaşatan vefakâr bir evlât olmayı isteyenlere Hz. Ömer’ın oğlu Abdullah güzel bir örnekler. O, Mektep yolunda karşılaştığı bir bedevîyi selâmladıktan sonra kendi bineğine bindirmiş ve başındaki sarığı çkararak hediye etmiştir. Yanındakiler bu hümetkâr tavra şaşırıp, aslında bir bedevînin daha az iltifatla da mutlu olabileceğini söyleyince, “Bu adamın babası, babamın yakın dostuydu.” demiştir. Elbette Abdullah b. Ömer’ın böyle davranmasına sebep olan Sevgili Peygamberimizin şu sözür: إِنَّأَبَرَّالْبِرِّصِلَةُالْوَلَدِأَهْلَ وُدِّأَبِيهِ “İyiliklerin en iyisi, evlâdın baba dostlarını ziyaret etmesidir.” (Müslim, Birr, 11) Unutulmamalıdır ki Peygamber Efendimiz, الْوَالِدُأَوْسَطُأَبْوَابِالْجَنَّةِفَإِنْشِئْتَفَأَضِعْذَلِكَالْبَابَأَوِ

احْفَظْهُ “Anne baba, kişinin cennete girmesine vesile olacak en yüce kapılardan birisidir. Bu kapıdan girme fırsatını kaybetmek ya da değerlendirmek artık senin arzuna kalmış!” (Tirmizî, Birr, 3) buyurmuştur. Duamız her zaman,
رَبَّنَا
اغْفِرْ ل۪ي
وَلِوَالِدَيَّ
وَلِلْمُؤْمِن۪ينَ يَوْمَ
يَقُومُ
الْحِسَابُ۟
“Rabbimiz! Hesap görülecek günde, beni, ana babamı ve inananları bağışla.”olmalıdır.” (İbrâhîm, 14/41.) Hadislerle İslâm Cilt 4 Sayfa 177

[İslam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)